

ברכת עושה בראשית על מאורעות אסטרונומיים

נחום דרשוביץ וצבי מזא"ה

אוניברסיטת תל אביב

mazeh@post.tau.ac.il nachumd@tau.ac.il

בעקבות הברייתא המופיעה בתלמוד הבבלי במסכת ברכות (נ"ט ב') כותב הרמב"ם בהלכות ברכות (י' י"ח): "כשתחזור הלבנה לתחילת מזל טלה בתחילת החודש, ולא תהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום, וכן כשיחזרו כל כוכב וכוכב מחמשת הכוכבים הנשארים לתחילת מזל טלה, ולא יהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום, וכן בכל עת שייראה מזל טלה עולה מקצה המזרח, על כל אחד מאלו, מברך עושה בראשית." וכן בשולחן ערוך (או"ח, רכ"ט ב') ובעוד פוסקים. גם ר' יונתן הכהן מלוניל והמאירי מפרשים את הברייתא באופן אסטרונומי, כחזרה למצב בזמן הבריאה. מודעות למצב האסטרונומי הדרוש לשם קיום הלכה זו מחייבת תצפיות מדויקות, או חישוב מדוקדק שלא היה נחלת הכלל בזמנים עברו, כפי שמציין אברהם בן הרמב"ם בספר המספיק ש "זהו ענין שאינו מתבאר לכל אחד ואין שמים אליו לב אלא אחדים."

בהרצאה נסביר את הרקע האסטרונומי להלכה זאת, ונציג חישובים לתדירויות המאורעות. בפרט, נציין שבראש חודש ניסן תשע"ה, בעשרים במרץ 2013 יחול ליקוי חמה מלא ביום תקופת ניסן האסטרונומי, מה שמצביע על היותם של השמש והירח בראש מזל טלה מבלי נטייה מהמילקה, כפי שמציין הרמב"ם. הפעם האחרונה שהתרחש צירוף כזה ליקוי ביום השוויון, הייתה בשנת תמ"א (1681), מה שמסביר את ההערות של כמה מן האחרונים ש "לא נהגו לברך."

